

Reference:

1. Yevropeiska ramkova konventsiiia pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorialnymy obshchynamy abo vlastiamy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do konv. : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_106
2. Yevropeiska khartiia prykordonnykh i transkordonnykh rehioniv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do khartiі : <http://www.aebr.eu/en/index.php>
3. Żurba I. Yevrorehion yak naivysshchy orhanizatsiiny i funktsionalnyi riven transkordonnoho spivrobitnytstva / I. Żurba // Zeszyt 13 nierownosci społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekonomicznej : [Materiały]. – 2008. – Wydanie 13. – S. 415–431.
4. Implementatsiia yevropeiskoho dosvidu funktsionuvannia instytutsionalizovanykh struktur transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini : problemy ta perspektyvy [dopovidna zapyska] / DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy» ; Kalat Yaroslava Yaroslavivna, Demediuk Olha Petrivna. – Lviv : DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy», 2016. – 16 s.
5. Mikula N. A. Transkordonne spivrobitnytstvo : [Posibnyk] / N. A. Mikula, V. V. Tolkovanov. – K. : «Kramar», 2011. – 259 s.
6. Niemets K. A. Do pytannia vyznachennia poniattia «Ievrorehion» / K. A. Niemets, H. O. Kulieshova // «Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina : Heolohiia – Heohrafiia – Ekolohiia» : [Zbirnyk naukovykh prats]. – Vypusk 824. – Kh. : Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina, 2008. – C. 118–121.
7. Roik N. H. Instytutsiina transkordonna spivpratsia v konteksti rozshyrennia YeS : problemy ta perspektyvy rozshyrennia Karpatskoho yevrorehionu / N. H. Roik // Hileia : [naukovyi visnyk] : [zb. nauk. pr.]. – 2011. – Vyp. 43. – S. 683–691.
8. Studennikov I. Fenomen yevrorehioniv v konteksti metodolohii istoryko-rehionalnykh doslidzhen / I. Studennikov // Istoriiia Ukrainy. Malovidomi imena, podii, fakty. – 2003. – Vyp. 22–23. – S. 187–201.
9. Tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do сайту : <https://www.slovnyk.ua/index.php?sword=D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
10. EGTC monitoring report 2016 and impacts of Schengen area crisis on the work of EGTCs. European Committee of the Regions Official Website [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/CoR-EGTCmonitoring.pdf>

DOI 10.31558/2617-0248.2019.4.11

УДК 323.15

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9087-5123>

Бучин М. А., д. політ. н., доцент, професор кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4203-0940>

Дутчак Х. І., здобувач кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)

У статті розкривається суть поняття «національна меншина». Зокрема, виділено основні риси національних меншин, а саме: менша чисельність у порівнянні з рештою населення країни; наявність культурних, мовних, релігійних чи расових відмінностей від основної частини суспільства; прагнення зберегти свою мову, культуру і традиції; усвідомлення власної унікальності та ідентичності, бажання її зберегти та захистити; наявність ідентифікації себе з нацією, організованою в іншій країні.

Автори аналізують процес формування та реалізації державної політики щодо захисту прав національних меншин в Польщі та Україні. Для аналізу особливостей державної етнополітики науковці використовують як кількісні (чисельність та демографічні характеристики національних меншин, територіальний характер їхнього розселення, фінансова підтримка національних меншин з боку держави, політична активність національних меншин тощо), так і якісні (особливості функціонування інституцій, які здійснюють захист прав національних меншин, рівень відповідності політики захисту прав національних меншин міжнародним стандартам, особливості механізмів міжнародного співробітництва у сфері правового захисту прав національних меншин, ступінь задоволення інформаційних потреб національних меншин та ін.) параметри.

На основі проведеного дослідження автори стверджують, що державна політика Польщі та України щодо захисту прав національних меншин має як спільні, так і відмінні риси. Найбільш відмінними є кількісно-демографічні показники національних меншин в Польщі та Україні. Крім того, автори констатують, що

за деякими якісними параметрами (рівень відповідності державної етнополітики міжнародним стандартам та забезпеченість національних меншин джерелами інформації) Польща випереджає Україну та створює умови, які більш ефективно сприяють захисту прав національних меншин.

Ключові слова: національна меншина, етнічна меншина, державна етнополітика, захист прав, Україна, Польща.

Buchyn M., Dutchak K. Peculiarities of Formation and Implementation of the State Policy for the Protection of National Minorities (on the Example of Ukraine and the Republic of Poland)

The article reveals the essence of the term «national minority». In particular, the main features of national minorities are highlighted, namely: a smaller population than the rest of the country; the presence of cultural, linguistic, religious or racial differences from the majority of society; the desire to preserve their language, culture and traditions; awareness of one's own uniqueness and identity, desire to save and protect it; the presence of identification with a nation organized in another country.

The authors analyze the process of forming and implementing state policy to protect national minorities in Poland and Ukraine. Scientists use quantitative (number and demographic characteristics of national minorities, territorial character of their settlements, financial support of national minorities by the state, political activity of national minorities, etc.) and qualitative (peculiarities of functioning of institutions that protect the rights of national minorities, the level of conformity of national minority rights protection policy with international standards, features of mechanisms of international cooperation in the sphere of the legal protection of minorities, satisfaction of information needs of ethnic minorities and others) criterias.

Based on the research, the authors confirm that the state policy of Poland and Ukraine for protection of national minorities has both common and distinctive features. The most different are the quantitative and demographic indicators of national minorities in Poland and Ukraine. In addition, the authors state that by some qualitative criterias (the level of compliance of state ethnopolitics with international standards and the provision of national minorities with sources of information), Poland is ahead of Ukraine and creates conditions that more effectively contribute to the protection of the rights of national minorities.

Key words: national minority, ethnic minority, state ethno-politics, protection of rights, Ukraine, Poland.

У наш час однією з провідних світових тенденцій є глобальне поширення демократії та ліберальних політичних цінностей. Водночас, авторитет держави-носія демократії не може бути присвоєним в односторонньому порядку, а має бути підтверджений як міжнародною спільнотою, так і власним народом. Для цього, в першу чергу, є необхідною практична реалізація державою принципу верховенства права, а також захисту прав і свобод не тільки абсолютної більшості свого населення, яке становить її етнічну основу, але й людей, які є представниками інших народностей, які по тій чи іншій причині проживають на території окремо взятої країни. Мова йде про національні меншини та про захист їхніх прав та інтересів. Більше того, ефективність такого захисту є важливим показником успіху держави як такої, оскільки це питання є набагато більш специфічним і складним, аніж питання захисту прав простої більшості населення.

Актуальність публікації полягає в тому, що у сучасному світі динамічно зростають міграційні рухи населення, наслідками яких є не лише соціально-економічні та безпекові проблеми, але й істотні зміни етнорелігійного складу суспільств приймаючих держав і, відповідно, загострення міжетнічних відносин у них. Від успіхів у розв'язанні цих проблем залежатимуть міжетнічна злагода, безпека, стабільний розвиток окремих держав та ситуація в різних регіонах світу. Для України ця проблематика є вкрай актуальною, зважаючи на стан війни, а також на той факт, що на території нашої держави проживає велика кількість національних меншин. Тому від ефективності державної політики України щодо захисту прав національних меншин значною мірою залежатиме і майбутнє нашої держави.

В цьому контексті важливим є врахування зарубіжного досвіду у сфері етнополітичних відносин. Зважаючи на сусідство та схоже історичне минуле, досвід Республіки Польщі у сфері захисту прав національних меншин буде цінним і для нашої держави, дасть змогу зрозуміти проблемні місця вітчизняної етнополітики та виробити оптимальні моделі взаємодії держави з національними меншинами.

Проблематика національних меншин стала предметом дослідження значної кількості українських та зарубіжних науковців. Зокрема, серед вітчизняних дослідників варто відзначити таких, як М. Алмаші, Ю. Кириченко, В. Колісник, О. Картунов, О. Липчук, Г. Мельник, О. Федунь, Н. Шипка та ін. [1-8]. Серед зарубіжних науковців варто відзначити таких, як М. Барвінські, І. Ідзік, Г. Януш, Л. Органек та ін. [9-11; 13]. Вони розкривали суть та особливості національних меншин, аналізували ситуацію щодо прав національних меншин в Україні та Польщі. Водночас поза увагою науковців залишилася методологія порівняльного аналізу державної політики щодо захисту прав національних меншин в Польщі та Україні, що зумовлює необхідність проведення такого дослідження та виокремлення спільних і відмінних рис.

Мета статті – здійснити комплексний порівняльний аналіз державної політики України та Республіки Польща щодо захисту прав національних меншин.

Поняття національної меншини аналізується та використовується в багатьох науках. Термін належить до сфери зацікавлень соціології, етнології, права, політичної науки, демографії та статистики. Думки стосовно того, що являє собою національна меншина, з'явилися відносно пізно, в дев'ятнадцятому столітті, коли формувалася

сучасна національна свідомість, виникали сучасні нації, та водночас, зникали домінуючі колись традиційні державні поділи [9].

Варто одразу зазначити, що в політичній науці відсутнє уніфіковане трактування поняття «національна меншина», що свідчить про складність цього явища та зумовлює необхідність його більш ґрунтовного дослідження. На нашу думку, вартим уваги є підхід до трактування національної меншини, який пропонує Міжнародна енциклопедія соціальних наук. Посилаючись на загальне розуміння меншин, її автори стверджують, що національна меншина – це фізичний масив (група) людей некорінного етнічного статусу, що проживає у певній місцевості держави та відповідає таким умовам:

- 1) менш численна, ніж решта населення країни;
- 2) відрізняється від більшості суспільства мовою, культурою, расою та релігією;
- 3) прагне зберегти свою мову, культуру або традиції;
- 4) усвідомлює власну історичну національну спільноту та орієнтується на її вираження і захист;
- 5) ідентифікує себе з нацією, організованою у власній країні (на відміну від етнічної меншини, яка не має

відношення до зовнішньої державності);

- 6) може утворювати компакту групу на певній території або бути розсіяною [12].

Пристаюючи до аналізу польської етнополітики, варто спочатку звернутися до джерел її формування. У Польщі поява поняття національних меншин була спричинена Версальським договором 1919 року (після Першої світової війни), головним чином через територіальні втрати Німеччини. Договір містить положення щодо різних норм, які забороняють етнічно розділяти політичні кордони між державами та зобов'язують держави поважати своїх співвітчизників в інших країнах. Відтоді поняття національних меншин почало розширюватись, а самі громади – утверджуватись та відстоювати власні права [13].

Правова регламентація державної політики захисту прав національних меншин в Республіці Польща здійснюється Законом від 6 січня 2005 р. «Про національні та етнічні меншини та про регіональну мову», що є найважливішим правовим актом у сфері захисту прав національних меншин. Крім цього документу, 35 стаття Конституції 1997 року містить загальні норми щодо національних та етнічних меншин. Сама ж реалізація державної етнополітики та забезпечення права національних меншин на розвиток своєї національної ідентичності та культури почала здійснюватися в 1989 р., коли була створена Комісія національних та етнічних меншин [6].

Правове регулювання, існування та діяльність організацій національних меншин у Польщі визначається не лише вітчизняним законодавством, але й міжнародними угодами, підписаними Польщею з іншими державами. Аналіз цих двосторонніх угод виразно вказує на місце, яке посідає меншина у міждержавних стосунках. Зокрема, широко прописані права меншини у випадку країн, що мали претензії до стану своєї меншини у Польщі. Зокрема, це стосується Договору між Польщею та ФРН 1991 р. та Договору між Польщею та Литвою 1994 р. [6].

За кількісними параметрами Польща є багатонаціональною державою, проте, для неї притаманна невелика кількість національних меншин. На сьогодні в Польщі зареєстровано 9 національних меншин, а саме: білоруси, чехи, німці, вірмени, литовці, росіяни, словаки, українці, євреї. Крім того, наявні також 4 етнічні спільноти: лемки, караїми, роми і татари. Загальна їхня кількість становить 774 тис., а це всього 2% від кількості усіх жителів держави. Чисельність етнічних спільнот є також невеликою і складає 32 тис. За даними польського перепису населення 2002 р., найбільш численними національними меншинами в Польщі є: німці (49 тис.), білоруси (37 тис.) та українці (36 тис.), а серед етнічних угруповань – роми, число яких складає 16 тис. [10].

Якщо брати до уваги найбільш заселені національними меншинами польські регіони, то за даними перепису населення в Польщі (2002 р.), найбільше різних народностей живуть в Сілезькому та Опольському воєводствах (53%) [5]. У країні функціонує близько 20 організацій різних національностей, зокрема: Білоруська соціально-культурна асоціація, Білоруський союз, Союз Білоруської молоді, Асоціація литовців, Литовська громада в Польщі (конфедерація з Литовським Світовим Співтовариством), Асоціація Святого Казімежа, Асоціація молоді Литви, Союз українців у Польщі; Асоціація «Український дім» [11].

Варто також відзначити, що в Польщі спостерігається відповідність державної політики захисту національних меншин міжнародним стандартам на вищому рівні. Польське законодавство у сфері захисту прав національних меншин гарантує дотримання прав національних меншин не тільки в політичній, але й в освітній, культурній та релігійній сферах. Дещо іншою є ситуація із фінансуванням заходів, що мають на меті розвиток культурної ідентичності національних та етнічних меншин, а також розвитку регіональних мов: останнім часом рівень фінансування української та інших нацменшин значно знизився. На засіданні комісії Сейму РП з питань національних та етнічних меншин було повідомлено, що міністерство змінило засади надання коштів, при цьому не повідомивши ані членів комісії, ані організації, які подавали проекти на отримання фінансування [6].

Слід наголосити, що в Польщі спостерігається високий рівень активності національних меншин, особливо українців. Як приклад, у Вармінсько-Мазурському воєводстві в різні часи на адміністративних та виборних посадах перебувало до п'ятдесяти представників української нації, на чолі з маршалком воєводства. Опитування Інституту громадських справ у 2013 році показує, що посади займають переважно українці з вищою освітою віком від 35 до 59 років [14].

Слід констатувати, що сприятливою є ситуація з інформаційним висвітленням діяльності національних меншин в Польщі. В країні функціонує чимало видань, газет та журналів, що інформують про життя національних меншин. Зважаючи на їхню кількість (57 видань), можна стверджувати, що ступінь задоволення інформаційних потреб національних меншин в Польщі є достатнім, адже в цій країні на одну національну спільноту припадає аж 6 видань. До складу інформаційних джерел входять: литовський двотижневик «Ausra», «Білоруські історичні

журнали», єврейські газети «Єврейське слово», та «Jidele», німецький журнал «Hoffnung», український щотижневик «Наше Слово» та інші [2].

В Україні становлення національних меншин відбувалось в міжвоєнну добу (1919-1939). У зв'язку з історичними причинами, розселення національних меншин в Україні має певну визначеність. Західні та Центральні регіони (Тернопільська та Волинська області) містять найменшу кількість різних національностей, а от найбільша – в Донецькій (50,9%), Луганській (51,9%), та Одеській (54,6%) областях.

Аналізуючи історичний розвиток політики захисту прав нацменшин в Україні, зауважимо, що це питання почало підніматись відносно нещодавно. Історія даного поняття бере початок з 1992 року, коли був прийнятий Закон України «Про національні меншини в Україні». Україна вважається молодою державою, яка отримала незалежність лише в 1991 р., тому не є дивним, що законодавча база нашої держави у сфері захисту прав національних меншин почала формуватись відносно нещодавно [7].

Станом на сьогодні в Україні живуть представники більше ста різних націй, серед яких найбільш чисельними є білоруси, росіяни, молдавани, болгары, поляки, румуни, греки, татари, вірмени та інші. Згідно з даними останнього перепису населення України (2001 р.), національні меншини становлять 10 млн. 757 тис. чол., а це 22,2% від усіх громадян. Найбільшою національною меншиною в Україні, як показує статистика, є росіяни, адже їхня чисельність складає 8,3 млн. осіб, тобто 17,3% від усього населення [4].

Також слід зазначити, що Всеукраїнський перепис у 2001 р. встановив кількість етнічних груп українського народу, до яких входять 6 спільнот: бойки, гуцули, лемки, литвини, поліщуки та русини. Загальна їх кількість складає близько 80 тис. Найбільшу групу серед зазначених субетносів склали гуцули (21,4 тис.) та русини (10,2 тис.) [3].

За статистичними підрахунками, в Україні зареєстровано 27 громадських об'єднань національних меншин, серед них: 11 обласного статусу, 8 районного, 7 міського, та 1 міськрайонного. До них входять: Асоціація національно-культурних об'єднань України, Українське товариство російської культури «Русь», Єврейська Рада України, Асоціація корейців України, Асоціація єврейських організацій і громад України, Спілка поляків України та багато інших товариств. Ці організації мають неабиякий досвід, і вже протягом багатьох років взаємодіють з органами влади та вирішують проблемні питання задля задоволення потреб представників національних меншин [5].

Важливо зазначити, що в Україні гарантії та захист прав національних меншин на законодавчому рівні здебільшого відповідають світовим і європейським стандартам. Створена система органів державного управління у сфері міжетнічних відносин є цьому хорошим прикладом. Проте існує низка проблем, які необхідно розв'язувати на рівні парламенту, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. До прикладу, для розв'язань цих проблем на сучасному етапі необхідно прийняти Закон про «Концепцію державної етнонаціональної політики України», визначити політико-правовий статус корінних народів, зокрема, депортованих національних меншин і етнографічних груп українського етносу, налагодити ефективний механізм реалізації прав національних меншин в Україні та здійснювати моніторинг за дотриманням цих прав [7].

Дієвим механізмом співпраці України з державами-сусідами у сфері правового захисту національних меншин стали двосторонні міжурядові комісії, зокрема: Змішана українсько-угорська комісія з питань забезпечення прав національних меншин (створена 1991 р.); Міжурядова українсько-словацька комісія з питань національних меншин, освіти і культури (1995 р.); Змішана міжурядова українсько-румунська комісія з питань забезпечення прав національних меншин (1998 р.). Їхня головна мета – координація діяльності міністерств і відомств держав-сусідів щодо забезпечення прав нацменшин (угорської, словацької та румунської на території України та української на території Угорщини, Словаччини і Румунії) [8].

Важливим показником ефективності державної політики у сфері захисту національних меншин є рівень їхньої фінансової підтримки з боку держави. У цьому контексті, однак, слід сказати, що фінансова підтримка національних меншин в нашій державі є недостатньою. Про це повідомляють чимало закордонних джерел, наголошуючи на тому, що нацменшини часто звертаються до представників влади, і не отримують відповідей щодо наявних проблем [6].

Також слід відзначити, що політична активність національних меншин в Україні є достатньо високою. До політично найактивніших в нашій державі належить польська національна меншина. За інформацією дипломатів Республіки Польща на території України діють понад 250 польських осередків, які об'єднуються у центрі та на сході найчастіше навколо Спілки поляків в Україні, на заході – навколо Федерації польських організацій в Україні. Прикладом реалізації їхніх політичних прав є зареєстрована у жовтні 2014 р. політична партія польської національної меншини. Її офіційна назва – Політична партія Солідарність, а членами є етнічні поляки – громадяни України, які мають за мету представляти та захищати свої інтереси як у політичній, так і культурно-просвітницькій сферах нашої держави [7].

Не можна не згадати про задоволення інформаційних потреб національних меншин як важливу складову етнополітики. Вона передбачає, насамперед, наявність друкованих видань, що, переважно, виходять мовами національних меншин і завдяки яким їх представники можуть дізнатись про останні новини з рідної землі. В Україні загальна кількість таких видань – 169, зокрема: для болгар – «Роден край», поляків – «Дзенник Кійовскі», «Наша родзіна» та польський часопис «Голос Поділля», румунів – «Конкордія», вірмен – «Арагац», євреїв – «Єврейські вісті», газета благодійного єврейського фонду «Хесед Бешт» та багато інших. Попри це, приходить констатувати, що ступінь задоволення інформаційних потреб національних меншин в Україні є недостатнім, адже, якщо їхня кількість перевищує сотню, на одну національну меншину припадає всього одне видання, що не є надто високим показником [1].

Підсумовуючи, варто зазначити, що державна політика України та Польщі у сфері захисту прав національних меншин має як спільні, так і відмінні риси. Зокрема, до спільних характеристик можна віднести такі: високий рівень актуальності проблематики захисту прав національних меншин; високу політичну активність національних меншин; однаковий період формування національних меншин, який припав на 1919-1939 рр.; приблизний початок реалізації державної політики щодо захисту прав національних меншин та ін. Щодо відмінних характеристик державної політики у сфері захисту прав національних меншин в Україні та Польщі можна віднести такі: різні кількісні етнічні характеристики держав (більш висока моноетнічність Польщі у порівнянні з Україною); різний рівень відповідності політики щодо захисту прав національних меншин міжнародним стандартам та ступінь задоволеності інформаційних потреб національних меншин (ситуація в Польщі виглядає більш позитивною для національних меншин у порівнянні з Україною) та ін.

Водночас, роблячи висновки про ефективність вітчизняної політики у сфері захисту прав національних меншин, ми повинні враховувати об'єктивні обставини, в яких функціонує наша держава. Йдеться, в першу чергу, про стан війни та потенційну загрозу сепаратизму, а також бажання деяких сусідів використовувати фактор національних меншин для вчинення тиску на Україну. Тому, реалізуючи політику щодо захисту прав національних меншин, Україні варто дотримуватись розумного компромісу, який би, з одного боку, не спровокував сепаратизму, а, з іншого боку, забезпечував стабільність та демократичний розвиток суспільства.

Перспективними для подальших наукових досліджень вбачається розробка рекомендації щодо вдосконалення державної політики України у сфері захисту прав національних меншин, а також порівняння української державної політики щодо захисту національних меншин із аналогічною політикою країн пострадянського простору.

Бібліографічний список:

1. Алмаші М. Захист прав національних меншин в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02 ; Нац. акад. внутр. справ України. К., 2004. 19 с.
2. Кириченко Ю. Права національних меншин в Україні та європейських державах: порівняльно-правові аспекти конституційного регулювання. 2015. 20 с. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_1/3.pdf (дата звернення: 16.05.2019).
3. Колісник В. Національний суверенітет та право націй на самовизначення. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 1. 46 с. URL: http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4534/1/Kolisnyk_33.pdf (дата звернення: 12.05.2019).
4. Картунов О. Вступ до етнополітології: науково-навчальний посібник. К.: Ін-т економіки, управління та господарського права, 1999. 300 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-633.html> (дата звернення: 13.05.2019).
5. Липчук О. Стан дотримання та захист прав етнонаціональних меншин в Україні. *Політологічні записки*. 2012. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_18. (дата звернення: 11.05.2019)
6. Мельник Г., Губицький Л. Захист прав національних меншин у Республіці Польща: аналіз законодавства. 2017. 150 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19759/1/G_Melnik_Konf_07_04_2017_FPMV.pdf (дата звернення: 11.05.2019).
7. Федунь О., Папіш Н. Політико-правові аспекти захисту прав національних меншин в Україні. 2016. 60 с. URL: <http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/72-98-1-SM.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).
8. Шипка Н. Легітимізація політичної суб'єктності національних меншин в Україні. *Військовонауковий вісник*. 2008. Вип. 10. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnv_2008_10_20.pdf (дата звернення: 12.05.2019).
9. Barwinski M. Pojecie narodu oraz mniejszosci narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym. 2004. 73 s. URL: http://dSPACE.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/3788/Barwi%C5%84ski_Folia%20Geographica_2004.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 18.05.2019).
10. Idzik I., Nitka J., Marciniowska H., Onuchowska A., Kasprzyk T. Program edukacyjny Równi – Różni. *Podrecznik dla prowadzacych lekcje na temat mniejszosci narodowych i etnicznych*. 2004. № 1. 70 s.
11. Janusz G., Bajda P. Prawa mniejszosci narodowych. Standardy europejskie. Warszawa, 2000. 34 s.
12. Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Definicje, pojecia dotyczace spraw polonijnych. od 2016-12-11. URL: https://msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polonija/definicje_pojecia/ (дата звернення: 14.05.2019).
13. Organek L. Charakter i polozenie mniejszosci ukraińskiej w Polsce. 2016. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/21627/> (дата звернення: 11.05.2019).
14. Piąty raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, 2015. URL: <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/download/86/19700/VRaportUstawowy.pdf> (дата звернення: 14.05.2019).

References:

1. Almashi M. Zaxy`st prav nacional`ny`x menshy`n v Ukrayini: avtoref. dy`s. kand. yury`d. nauk: 12.00.02 ; Nacz. akad. vnutr. sprav Ukrayiny`. K., 2004. 19 s.
2. Ky`ry`chenko Yu. Prava nacional`ny`x menshy`n v Ukrayini ta yevropejs`ky`x derzhavax: porivnyal`no-pravovi aspekty` konstytucijnogo reguluvannya. 2015. 20 s. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_1/3.pdf (data zvernennya: 16.05.2019).
3. Kolisny`k V. Nacional`ny`j suverenitet ta pravo nacij na samovy`znachennya. Visny`k Akademiyi pravovy`x nauk Ukrayiny`. 2001. # 1. 46 s. URL: http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4534/1/Kolisnyk_33.pdf (data zvernennya: 12.05.2019).
4. Kartunov O. Vstup do etnopolitologiyi: naukovy`navchal`ny`j posibny`k. K.: In-t ekonomiyi`, upravlinnya ta gospodars`kogo prava, 1999. 300 s. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-633.html> (data zvernennya: 13.05.2019).

5. Ly`pchuk O. Stan dotry`mannya ta zaxy`st prav etnonacional`ny`x menshy`n v Ukrayini. Politologichni zapy`sky`. 2012. # 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2012_6_18. (data zvernennya: 11.05.2019)
6. Mel`ny`k G., Guby`cz`ky`j L. Zaxy`st prav nacional`ny`x menshy`n u Respublicy Pol`shha: analiz zakonodavstva. 2017. 150 s. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19759/1/G_Melnik_Konf_07_04_2017_FPMV.pdf (data zvernennya: 11.05.2019).
7. Fedun` O., Papish N. Polity`ko-pravovi aspekty` zaxy`stu prav nacional`ny`x menshy`n v Ukrayini. 2016. 60 s. URL: <http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/72-98-1-SM.pdf> (data zvernennya: 07.05.2019).
8. Shy`pka N. Legity`maciya polity`chnoyi sub`yektynosti nacional`ny`x menshy`n v Ukrayini. Vijs`kovonaukovy`j visny`k. 2008. Vy`p. 10. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnv_2008_10_20.pdf (data zvernennya: 12.05.2019).
9. Barwinski M. Pojecie narodu oraz mniejszosci narodowej I etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym. 2004. 73 s. URL: http://dSPACE.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/3788/Barwi%C5%84ski_Folia%20Geographica_2004.pdf?sequence=1&isAllowed=y (data zvernennya: 18.05.2019).
10. Idzik I., Nitka J., Marcinowska H., Onuchowska A., Kasprzyk T. Program edukacyjny Równi – Różni. Podrecznik dla prowadzących lekcje na temat mniejszosci narodowych i etnicznych. 2004. № 1. 70 s.
11. Janusz G., Bajda P. Prawa mniejszości narodowych. Standardy europejskie. Warszawa, 2000. 34 s.
12. Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Definicje, pojęcia dotyczące spraw polonijnych. od 2016-12-11. URL: https://msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polonija/definicje_pojecia/ (data zvernennya: 14.05.2019).
13. Organek L. Charakter i położenie mniejszości ukraińskiej w Polsce. 2016. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/21627/> (data zvernennya: 11.05.2019).
14. Piąty raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, 2015. URL: <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/download/86/19700/VRaportUstawowy.pdf> (data zvernennya: 14.05.2019).

DOI 10.31558/2617-0248.2019.4.12

УДК 351.77:351.84

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ ІНКУРАБЕЛЬНИМ ХВОРИМ В УКРАЇНІ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5825-3631>

Калашлінська М. В., к. політ. н., Одеса (Україна)

Стаття присвячена розгляду політико-правових проблем надання паліативної та хоспісної допомоги інкурабельним хворим в Україні. Автором були розглянуті основні поняття в цій сфері («інкурабельний хворий», «паліативна допомога», «хоспіс», «паліативна політика»), зроблений огляд нормативно-правової бази, яка регулює цю сферу в Україні. Кожна людина сподівається на добру смерть, чи, якщо бути точнішими, на «добре життя до самого кінця». На жаль, це відбувається не з кожним. Багато людей змушені проходити в кінці свого життя через біль та страждання. Мета паліативної допомоги полягає в запобіганні стражданню та полегшенні стану пацієнта, який страждає невиліковною хворобою – шляхом активного медичного втручання з метою зняття больових синдромів, та наданням адекватного лікування, яке дозволить збалансувати ці синдроми протягом доби. На жаль, Україна є країною з низьким індексом «якості смерті», через відсутність політичної волі, недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази, практичну відсутність фінансування, а також інформаційне замовчування цієї теми. Всі ці фактори створюють ситуацію, коли тисячі громадян України щодня потерпають від страждань, не отримуючи належної паліативної допомоги, що призводить до порушення реалізації їх конституційних прав на охорону здоров'я, життя, честь і гідність, а також підриву довіри суспільства до політичної влади в країні, яка вважає таку ситуацію «нормальною». Паліативна допомога спрямована, перш за все, на ослаблення болю та болісних симптомів, а також включає в себе соціальну, психологічну і моральну підтримку, що надає можливість хворому зберегти максимально повноцінне та активне життя до останнього її дня. Крім того, вона включає в себе систему підтримки для близьких хворого, щоб також допомогти їм справитися з його втратою, коли це відбудеться. В статті наголошується, що тематика паліативної та хоспісної допомоги, як правило, ігнорується науковцями політологами та є недостатньо дослідженою ними. Також в роботі окреслені основні напрями, в яких, на нашу думку, має розвиватися паліативна політика України на сучасному етапі її розвитку.

Ключові слова: інкурабельний пацієнт, якість життя, індекс якості смерті, паліатив, паліативна допомога, хоспіс, паліативна політика.

Kalashlinska Maryna Victorivna, The legal and political problems of hospice care for patients with incurable disease in Ukraine

The article deals with the political and legal problems of palliative and hospice care for incurable patients in Ukraine. The author considered the basic concepts in this area («incurable patient», «palliative care»,